

Redacțiunea, Administrațiunea și
Tipografia:
BRAȘOVU, piața mare Nr. 22
Bris. ri nebrancate nu se pri-
mesou. Manuscripte nu se re-
trimite!

Birourile de circulație:
Brașov, p. a. mare Nr. 22
Inserate ca și rimesor în Viena
Indolffy Mosse Haasenstein & Volger
(Otto Maas), enri Schönik, Alois
Herná i M. D. V. A. Oppel, J. Do-
neberg în Bu. aposta: A. V. Goltz-
berger în on. Mess. Eckstein Bernat:
în Frankfurt: S. L. D. D. in Ham-
burg: A. Steiner.

Prețul inserțiilor: o seriă
armonioasă pe o colónă 6 or.
și 30 or. Imbru pentru o pu-
blicare. Publicări mai dese
după tar. și învoiață.
Reclame pe pagina III-a o
seră 10 or. v. a. séu 30 ani.

GAZETA TRANSILVANIEI

ANULU LIII.

„Gazeta” este în fă-care și.
Abonamente pentru Austro-Ungaria:
Pe unu an 12 fl., pe șes. luni
6 fl., Pe trei luni 3 fl.
Pentru România și străinătate:
Pe unu an 40 franci, pe șes.
luni 20 franci, pe trei luni
10 franci.
Se primumără la tôte oficele
postale din intru și din afară
și la dd. colectori.
Abonamentul pentru Brașov:
la administrațiune, piața mare
Nr. 22, etagiul I.: pe unu an
10 fl., pe șes. luni 5 fl., pe trei
luni 2 fl. 50 or. Cu dusul în
casă: Pe unu an 12 fl., pe
șes. luni 6 fl., pe trei luni 3 fl.
Unu esemplar 5 or. v. a. séu
15 bani.
Atâtă abonamentele câtă și
inserțiunile suntă a se plăti
înainte.

Nr. 180.

Brașov, Sâmbătă 11 (23) Augustu

1890.

Procesul de pressă

al
„Gazetei Transilvaniei”

(Raportu specialu.)

Clușiu, 5 (17) Augustu a. c.

(Fine).

Iosif Romanu, apărătoru, (continu-
ându:)

Ce privesce acuzarea ridicată în
contra redactorului Dr. Mureșianu, acesta
se basază pe § 34 alu patentei austriace,
care patentă stă afară de cadrulu legi-
loru constituționale. Ș-ulă acesta cu-
prinde acea dispozițiune, în urma căreia,
decă nu se pôte constata în contra re-
dactorului responsabilu alu unei foi,
crimă séu delictu, atunci elu nu pôte fi
trasu la răspundere pe basa legiloru pe-
nale, ci numai pe basa dispozițiiloru
acestei patente.

D-lu redactoru Mureșianu însé a de-
claratú cu privilegiu investigației în Bra-
șovú, cá atunci, când a apărutú notița
din nr. 40 alu fôiei în rubrica „Sci-
rile țilei” era dusu din orașu, ér când
s’a publicatú articolulu de fondú din nr.
72 alu „Gazetei”, densulu era dusu la
Budapesta, prin urmare nici într’unu
casu nu și-a pututú esereita dreptulu de
supraveghiare.

Declarația acea s’a trimesu ono-
ratulu foru de acusațiune de-odată cu
scrisorile de investigația, dér redactoru-
lui foi nu i-s’a cerutú sé dovedescă ab-
sența sa, și prin urmare nici cá s’a gân-
ditú la aceea, cá acesta trebuie s’o do-
vedescă.

Astfelu déră rogú, ca pe Dr. Mure-
șianu sé-lu scôteți de sub acuzare și sé
nu i-se socotescă ca delictu ceea ce s’a
ridicatu în contră-i prin actulu de acu-
sațiune. Mai considerați și aceea, cá
densulu nici n’a pututú, nici nu s’a sim-
țitú îndreptățitú a face insinuațiune pe
basa unei patente, care stă afară de ca-
drulu constituțiunei.

Am amintitú deja mai susu, cá
acestă patentă stă afară de cadrulu legi-
loru constituționale; originea ei este a
se căuta în an. 1852, în epoca lui Bach-
Seldniczky, când țera noastră sta sub gu-
vernú absolutisticu. Patentă acea s’a
creatú de cătră ómenii dela putere din
Austria unitară, pentru ci sé se înăbu-
șescă prin ea aspirațiunile independente
la constituțiune și libertate, introducân-
du-se censura.

Fiiu patriei fără osebite de limbă
și religione s’au luptatú multú până când
au recăstigmatú constituțiunea. Cutezú
dér a întreba, cá națiunea ungară po-
litică de aceea și-a mistuitú întréga pu-
tere intelectuală și materială, pentru-ca
după ce s’a mântuitú de tôte acestea,
acele stări sé revină érăși la noi, sé se
imprietinescă națiunea politică cu acele
instituții și sé se împregneze aerulu ide-
loru liberale cu mirosulu unei patente
absolutistice?

Eu nu credú, cá onorații domni ju-
rați și on. tribunalu va lua de îndrep-
tarú o astfelu de patentă, deoarece cu
tôte, cá este în vigóre, ea nu posede
acea putere morală, prin care sé facă sé
se imprietinescă cu ea unu omú consti-
tuționalu.

Dér patentă acea nu pôte avé la
noi nici valóră practică, fiindcă ea se
referesce la era censurei, când trebuia
sé fi insinuate produsele pressei în-
ainte séu după aparițiunea lorú. La noi

insé nu există censura. De ce dér sé fi
insinuatú redactorulu articolu din ces-
tiune?

Asta nici n’o putea face, fiindcă elu
n’a avutú cunoștință despre aparițiunea
loru, prin urmare dispozițiunea § 34 alu
numitei patente nici nu se pôte aplica
în casulu de față, cu atâtú mai puțin
este de-a se pedepsi. Decă însé totuși
numita patentă se va aplica, dați-mi voiă,
d-lorú, sé observú, cá după-ce la delictu
lalu acesta se referesce § 39 și nu § 34,
sé se aplica pedepsă ce-o dispune § 39.

Pe basa acestora și fiindcă Dr. Mu-
reșianu nu se pôte acusa, ca părtașu la
delictu, rogú pe on. curte cu jurați sé-lu
achite și pe densulu de sub pedepsă și
urmărirele aceleia.

Onorată curte cu jurați! Nu este
misiune mai mărétă, dér tot-odată și mai
grea ca aceea, când singuraticu cetățeni
suntú însărcinați a aduce asupra unorú
fapte judecată, fiă pe basa dispozițiunei
legale, fiă din incredințarea concetățeni-
loru séi. E mărétă acestă misiune pen-
tru-că e fórte ușorú a aduce judecată,
dér e fórte greu a aduce o judecată
dréptă, greu mai alesu acolo unde ju-
decătorulu nu e legatú de lege, ci de
vocea consciinții.

Judecățile cu urmările lorú totú-
deuna suntú de mare însemnătate, fiind-
că prin acele se atingú interesele per-
sonale și materiale ale individulu, ale
singuraticulu cetățenu, ér atingându-se
interesele familiare și prin familii acelu
cercu socialu, în care se mișcă respecti-
vulu, cu care are legătură, se aducú în
undulațiune păturile societății.

Judecățile suntú cu atâtú mai în-
semnate, cu câtú influințéză mai multú
asupra liniștei sociale, séu asupra agita-
țiunei sentimentelorú și pasiunilorú, ér
prin acesta de multe-orú nascú eveni-
mente de mare cumpănă, ce trecú în
domeniulu istoriei, care aduce apoi o ul-
terioră critică asupra lorú.

Fiă-care epocă își are ideile sale de
predilecțiune, unu conceptú așa dicéndu
modernu, pe care călăresce până la unu
anumitú punctu epoca respectivă, ba
răpindú cu sine spiritele, ele devinú ade-
veratú fanatismú. Lipsindú unorú astfelu
de timpuri cumpetulu și moderațiunea
necesară, nici-odată nu s’a pututú aduce
o judecată dréptă. Istoria ne arată per-
secuțiunile nascute din fanatismulu reli-
giosu, luptele tuturorú națiunilorú și vér-
sările de sânge ce-au fostú în legătură
cu acestea.

Epoca din urmă, care a răsăritú
curatú din lumea acestorú idei, nici-odată
nu va puté pronunța o judecată aprobátore
asupra faptelorú, carí se opunú iubirei
dumnezeesci și omenescl. Ómenii pre-
sentulu déră, când aducú o judecată în
totú casulu trebuie sé cumpănescă fórte
bine, ca prin judecata adusă sé nu facă
destulu numai amicilorú conceptelorú
moderne, ci și sentimentulu publicu alu
totalității; trebuie sé țină sémă mai
alesu de aceea, cá judecata lorú va trece
în timpuri totú mai luminate, și cá toc-
mai așa vorú fi aprețiate judecățile
aduse pe basa antipatiilorú și pati-
miloru naționale, cum au fostú aprețiate
judecățile ce le - a nascutú fanatis-
mulu religiosu. Trebuie sé judece jurații,
că óre nu stau sub influința ideilor de
predilecțiune, cá nu suntú densii óre
preocupați și plini de antipatiă în contra
acelora, carí după credința lorú suntú

contrarii acestorú idei? Fiind-că convin-
gera omulu simplu, ca și a judecăto-
rulu, se basază tot-deuna pe însuși con-
ceptulu séu.

Mi-am luatú voiă a-le accentua
acestea aici, pentru-că astăđi stămú în-
aintea unui tribunalu, care nu-și scóte
convingerile din lege, ci din însesú con-
viciunile sale și din conceptele ce le
are în virtutea pozițiunei sale sociale.

D-Vóstré, d-lorú, veți judeca astăđi
asupra a doi concetățeni aid-vóstré. Dér
aici mai e vorba și de o cestiune prin-
cipiară.

Spiritulu lui Matia celú dréptu, care
s’a nascutú între ăidurile acestui orașu,
sé plutescă înaintea ochiloru D-Vóstré
atunci când veți aduce judecata. (Aplause
sgomotóse și prelungite din partea pu-
bliculu românú. Președintele dá o nouă
admonițiune auditorilorú.)

Replica procurorulu.

Dr. Ieszenszky substitutú de primú-
procuror: Imi pare réu, cá aserțiunile mele
privitóre la stările nóstre de dreptú pu-
blicu au fostú așa de multú intortochiate
din partea onor. d-nú apărătoru. Védú,
că a încurcatú de totú ideile și concep-
tele. Nu sciu în ce întunecime se află
privitorú la conceptele provocării, a îm-
pintenării și a agitațiunei specificate în
codulu penalu.

Adevératú, cá publicațiunea cea
dintăiu e numai o „scire a țilei” și cá
pasagiulu împriecatú e numai de 4 rên-
duri. Dér, d-lorú jurați, câte-va rënduri
potú avé de multe-orú mai mare în-
semnătate de câtú unu articulu câtú de
lungú.

Dice d-lu apărătoru, cá acusatulu a
a fostú provocatú ca sé scrie acea no-
țița de foile „Kolozsvár” și „Magyarság”
din Clușiu. Nu e adevératú, pentru-că
aceste foi constatéză numai făpta ér, nu
provócă.

Mai departe dice apărătorulu, cá
cuvéntulu „usurpátóri” nu s’a referitú la
națiunea maghiară, ci numai la cei dela
„Kolozsvár” și „Magyarság”. Acestea
suntú vorbe góle, pentru-că foile re-
presentă unu cercu idealu.

De altmintrelea eu o astfelu de ten-
dință, prin care s’ar ținti la despoiarea
naționalitățiloru de limbă și de națio-
nalitate nu cunoscú în patria nóstră.
Noi numai atăta preindemú, ca totú ce-
tățenulu acestei țeri sé se róge pentru
haza (patriă) ér nu cum dice densulu
(Redactorulu) pentru patriă. (A hazdért
imádkózzon, nem a hogy ómondja, a „pa-
tria”-ért.)

Aceea, cumcă acusatulu numai „țera
Maghiarimei” ar fi atacat’o, suntú nisce
vorbe fără de înțelesu, pentru-că de ce
nu se mai aude dicéndu-se: Țera Fran-
cesiloru, țera Englesiloru ș. a. Noi o
astfelu de țera a Maghiarimei nu cunós-
cemú, noi cunóschemú numai Magyaror-
szág și acesta nu pôte fi decâtú lucru
rușinosu pentru anteluptátorii cauzei ro-
máne, decă nu o sciu — și decă în ast-
felu de casuri în locú sé se apere, se
acață de câte unu cuvéntu.

Repetú déră, cá n’are înțelesu tra-
ducerea tálmaciulu judecátoreseu a cu-
véntulu „Maghiaria” cu „magyarság ál-
lama” (statulu Maghiarimei) și cá acesta
nu însemnă, decâtú Magyarország (Un-
garia) și observú, cá acestă traducere
nici nu e făcută în limba înaltă ma-
ghiară...

Dice mai departe d-lu apărătoru, cá
articulu alu doilea de fondú din nr.
72 alu „Gazetei” nu e decâtú o para-
frasă a articolulu lui br. Ivor Kaas din „B.
Tagblatt”. Diaristulu românú ia la mână
câte unu articulu de aceștiu, ilú sucesce
și-lú résucesce, și schimosesce și falsifică
sensulu și tendința și așa ese unu arti-
culu nou. Articulu lui br. Ivor Kaas
e unu articulu generalu scrisu de Pascal,
în care contempletăză renascerea generală
a libertății, nu numai în Ungaria, ci în
întréga Europă. Dreptú aceea a vé acco-
peri cu br. Ivor Kaas nu e nicidcum
admisibilu.

Ce privesce responsabilitatea redac-
torulu „Gazetei”, acesta totdeuna e da-
torú a răspunde pentru negliarea su-
praveghiării îndatorite și fiind-că la scri-
erea acestui articulu elu a datú îndru-
mare directă colaboratorulu séu, de aceea
rogú pe domni jurați ca sé-lu condamne
și pe elú.

— Procurorulu și-a terminatú replica,
care a fostú predată mai încetú și cu
voce mai slabă, cáci nu era pregătítu,
cu urmátórele cuvinte intonate cu mai
mare putere și adresate juraților:

„Decă ați achita pe celú dintăiu
acusatú, acesta n’ar însemna alta, decâtú
că Maghiarulu în acestă țera e usurpa-
toru. Ér decă ați achita pe alu doilea
acusatú (pe Redactorulu) — va avé carta
bianca pentru a și continua atitudinea ur-
mată până acuma, care este o declarare
de résboiu în contra a totú ce e maghiarú.
(Eljen-uri din partea Maghiarilorú pre-
senți).

După ce și-a terminatú replica, d-lu
substitutú de primú procurorú, a cerutú
cuvéntulu tálmaciulu:

Dr. Isacú, care a protestatú în con-
tra insinuării procurorulu, cá traduce-
rea articuloiloru n’a fostú corectă și în
limba înaltă maghiară, dicéndú: N’am sé
învěșú eu dela d-lu procurorú. Sciu eu
traduce și în limba de focú și în cea
vulgară (parasztosan).

Președintele, care a lăsatú pe pro-
curorú sé vorbescă până la sfârșitú fără
a-lú intrerupe, după acesta totuși a datú
satisfacțiunea convenită tálmaciulu, dicénd
că nu se pôte trage la îndoială de cătră
procuratură traducerea tálmaciulu jude-
cátoreseu.

Duplica apărătorulu.

Iosif Romanu: Onoratulú foru de
acusațiune voesce sé constata în răspun-
sulú séu, cá foile din Clușiu n’au susți-
nutú, cá nu recunoscú dreptulu naționa-
lității lorú de-a se folosi de limba lorú.
Cá foile maghiare s’arú puté identifica
cu națiunea maghiară, asta nu-i adevé-
ratú, fiindcă acele foi le citescú și mem-
bri de altă naționalitate; asăderă nu e
de-a se identifica o fôia c’o națiune.

Regretú fórte multú, cá on. foru de
acusațiune nu ne pricepe limba nóstră,
acolo, unde este vorba de „Hungaria”
și „Maghiaria”.

Ați binevoitú a dice, cá nici alte
țeri nu dicú: țera Francesiloru, țera Ita-
lieniloru; nu dicú, pentru-că acolo nu
există o lege de naționalitate. Dér la
noi o asemenea lege există și trebuie
decú sé ni-o însemnámú acesta.

Ați mai ăisú, cá acusații s’au acă-
țatú de cuvinte; dér óre d-lu procurorú
nu s’a legatú de cuvinte atunci, când a
scosú singuraticu cuvinte din prelucra-

rea în românește a articolului lui Ivor Kaas?

D-Voștră nu v'ați învoit să se citească acel articol în nemțește și totuși faceți espectorări și esplicări asupra lui.

Privitor la acest articol ați mai spus, că Românii nu ies pe față cu propriile lor idei. Așadără înși-vă recunoșteți, că ideile sulevate acolo sunt scose din altă isvor.

Nu știu din ce cauze on. for. de acușare a protestat în contra cetirei articolului din Nr. 72 al „Gazetei“, cu toate, că s'a dimis în esplicări și espectorări. Dacă ar fi lăsat să se citească, atunci s'ar fi dat juraților o iconă fidelă a cuprinsului acelui articol. Așa cum s'a întâmplat însă, întru adevăr, că s'a atacat cauza acușărilor când s'a denegat cetirea acestui articol.

Sub cuvântul „minoritate“ nu se poate înțelege naționalitatea maghiară, ci numai partida dela putere! Er sub cuvântul „maioritate“ este a se înțelege totalitatea partidelor, cari fac parte din națiunea politică și nu se cuprind în partida guvernului. Er câtă pentru cuvântul „Maghiaria“ folosită în Nr. 40 al „Gazetei“, care a produs aici o discuție atât de infocată, vedu cu părere de rău, că d-lă substituit de prim-procuror se opintese așa de mult de-ai da un alt înțeles de cum îl are în adevăr, pe când însuși talmaciul judecătoresc a tradus în înțelesul acela, că alta e „Maghiaria“ și alta e „Ungaria“.

D-lă procuror mai susține, că însuși d-lă redactor știe, că foia densusului pururea agitază. Acesta mărturisește, că n'o înțeleg.

Diceți mai departe, că densusul a fost redactorul spiritual al articolului din Nr. 72, fiindcă densusul a dat îndrumarea să se scrie. Rogu-vă, nu falsificați vorbele; densusul a spus, că: aici este un articol, din el puteți face un alt articol; der n'a dat autorului Traian Popu nici o îndrumare, cum și în ce fel s'î scrie.

În urmă sunt nevoit a declara, că d-vostră, d-le procuror, ați exercitat o adevărată presiune asupra juraților. Eu n'aș exercita o astfel de presiune asupra conștiinței d-lor, fiindcă eu gândesc, că își înțeleg datoria și nu vor aduce o judecată nedreptă. (Aplause)

După vorbirea a doua a apărătorului, președintele face un scurt resumat al întregii pertractări; apoi se citește întrebările ce se pun juraților, la olaltă 12.

Președintele rogă pe talmaciu să le talmăcescă acușărilor în românește cele 12 întrebări, der acușării renunță la această talmăcire.

După aceea președintele cere ca acușării să se specifică cheltuelile avute ou procesul, pentru casul de achitare. Acesta specificare se și predă prin d-lă apărător.

În fine se citește paragraful din codicele penal și din patenta absolutistică austriacă, precum și §-ul legii ungurești, prin care se lasă în vigore această patentă.

Jurații se retrag apoi în sala vecină pentru a se sfătui și a-și da verdictul. Ședința se suspendază.

După trei carturi de oră președintele sună clopoțelul, jurații reintră în sală în frunte cu președintele lor Dr. Fabinyi Rudolf, care cetese cu voce tare verdictul juraților, cari au răspuns la întrebările, ce li-s'au pus, în modul următor:

Cu privire la faptul prim.

I.

După cele predate în decursul pertractării, sunt convinși în conștiința lor membrii juriului despre aceea, că în scirea zilei publicată, fără subscriere și sub titlul „Zuckerfabrik Botfalau“,

în Nr. 40 (4 Martie) 1890 al ziarului cotidian „Gazeta Transilvaniei“, ce apare în Brașov și se tipărește în tipografia A. Mureșianu, espresiunile arătate de acușator public r. în actul de acușare în adevăr conțin agitațiunea contra naționalității, prevădută în alineatul al doilea din § 172 al cod. pen., ori nu?

Răspunsul juraților: 12 da.

II.

Sunt convinși membrii juriului despre aceea, că autorul articolului din prima întrebare este în adevăr acușatul Traian Popu, ori nu?

Răspunsul juraților: 12 da.

III.

Vinovat este acușatul Traian Popu pentru delictul de agitare cuprins în punctul 1, ori nu?

Răspunsul juraților: 11 da, 1 nu.

IV.

Sunt membrii juriului convinși în conștiința lor despre aceea, că publicarea articolului din întrebarea primă conține în adevăr neglijierea atenției și îngrijirii prevădute în alineatul prim din § 34 al regulamentului de presă de dt 27 Mai 1852 și cualificate în punctul b) al aceleia, ori nu?

Răspunsul juraților: 12 da.

V.

Sunt convinși membrii juriului despre aceea, că în adevăr acușatul Dr. Aurel Mureșianu este redactorul ziarului „Gazeta Transilvaniei“, ce apare în Brașov, ori nu?

Răspunsul juraților: 12 da.

VI.

Vinovat este acușatul Dr. Aurel Mureșianu pentru transgresiunea regulamentului de presă prin neglijierea atenției și îngrijirii datorite, comisă prin publicarea articolului incriminat în punctul prim, ori nu?

Răspunsul juraților: 10 da, 2 nu.

Cu privire la faptul al doilea.

VII.

După cele predate în decursul pertractării, sunt convinși în conștiința lor membrii juriului despre aceea, că în articolul de fond publicat fără subscriere și sub titlul „Brașov, 28 Martie“ în Nr. 72 dela 29 Martie (10 Aprilie) 1890 al ziarului cotidian „Gazeta Transilv.“, ce apare în Brașov și se tipărește în tipografia A. Mureșianu, espresiunile arătate de acușator public r. în actul de acușare, conțin în adevăr agitațiunea contra naționalității prevădută în alineatul al doilea din §. 172 al codicelui penal, ori nu?

Răspunsul juraților: 12 da.

VIII.

Sunt convinși membrii juriului despre aceea, că autorul articolului din întrebarea a VII-a este în adevăr acușatul Traian Popu, ori nu?

Răspunsul juraților: 12 da.

IX.

Vinovat este acușatul Traian Popu pentru delictul de agitațiune cuprins în punctul VII, ori nu?

Răspunsul juraților: 10 da, 2 nu.

X.

Sunt membrii juriului convinși în conștiința lor despre aceea, că publicarea articolului din întrebarea a VII-a conține în adevăr neglijierea atenției și îngrijirii prevădute în alineatul prim din § 34 al regulamentului de presă de dt 27 Mai 1852 și cualificate în punctul b) al aceleia, ori nu?

Răspunsul juraților: 12 da

XI.

Sunt convinși membrii juriului despre aceea, că redactorul ziarului „Gazeta Transilvaniei“, ce apare în Brașov, este în adevăr acușatul Dr. Aurel Mureșianu, ori nu?

Răspunsul juraților: 12 da.

XII.

Vinovat este acușatul Dr. Aurel Mureșianu pentru transgresiunea regu-

lamentului de presă prin neglijierea atenției și îngrijirii impuse, comisă prin publicarea articolului incriminat în punctul VII, ori nu?

Răspunsul juraților: 12 da.

Președintele enunță, că ambii acușati sunt declarați vinovați și că tribunalul va avé să stabilească pedepșa după lege. Dă apoi cuvântul procurorului, ca să formuleze propunerea privitoare la pedepșa.

Dr. Jeszensky, luând cuvântul se silește a dovedi, că față cu ambii acușati sunt împrejurări agravante și cere pe temeiul legii nu numai maximul pedepsei, der cere ca această pedepșa să se mărească, și propune deci, ca acușatul Traian Popu să fi condamnat la trei ani închisore de stat și pentru fiecare articol la câte 450 fl. amendă în ban. Er pentru al doilea acușat Dr. A. Mureșianu propune de ce lună reclusiune (elzárás) în puterea patentei împărătesc austriace și ambii acușati să se fi condamnați la suportarea cheltuelilor procesului.

Iosif Romanu, apărătorul arată, că din potrivă sunt împrejurări ușurătoare pentru ambii acușati și cere ca să li-se dea minimul pedepsei.

Tribunalul în urma acesta se retrage, ca să aducă sentința.

Consultarea a durat lungă timp, 3 carturi de oră, după care interval judecatorii au reintrat în sala de pertractare și au publicat sentința, în urma căreia acușatul Traian Popu se condamnă la un an închisore de stat și la 100 florini amendă eventual alte 20 de zile închisore, er acușatul Dr. Mureșianu la șese săptămâni reclusiune (elzárás) și ambii acușati la suportarea speselor procesului.

Acușatii însinuă cererea de nulitate după acesta președintele închide ședința fiind salutată cu câteva „eljen“-uri din partea publicului maghiar.

**

Din discursul procurorului Dr. Jeszensky publicat în numărul anterior, s'a omis în iutela o parte forte insemnată privitoare la noi Români, pe care o publicăm adă întregind acel discurs.

Procurorul a mai spus adică: „Arătați-mi d-vostră în lumea civilizată încă un stat național unitar dezvoltat pe base istorice, care ar da atâtea drepturi și atâtea libertate naționalităților străine, cari nu vorbesc limba statului! Și când au fost împedecate în libera exercitare a acestui drept? Până când acela au stat în serviciul scopului arătat — nici odată! Și apoi ar trebui să știți, — nu s'a întâmplat de mult, căci fiă-cine își aduce aminte, — că în Agram, tineri croați au scuipat pe nise femei maghiare, pentru-că acestea conversau ungurește; în Praga erau și celor ce nu vorbeau în limba cehă în public li-s'au spart capetele. Astfel se poartă societatea în vecinătatea noastră cu cei ce nu vorbesc limba lor națională.

„Și ore cum se poartă statele? „Să primim dincolo în vecina Români: ce fac cei rudiți cu d-vostră, prin limbă și rasă, cu neromâni? După datele statistice, acolo înainte de asta cu vre-o 3 decenii, trăiau cel puțin 1 milion de Ciangăi. Și ore adă căți sunt? Abia 30.000. Unde sunt, unde a dispărut acestă popor? S'au românizat, i-a mistuit statul național român; da, fiindcă pe când Societatea St. Ladislau, voindu să mântuească pe Ciangăi și limba lor maternă, li-a recomandat gratuit învățatori unguri: statul român a respins recomandăția numitei societăți cu motivarea, că efectuarea unității naționale oprește, ca în școlile din România să se învețe și în altă limbă decât exclusiv în cea românească. — Și legislațiunea României veghează și asupra formelor externe ale unității limbei: fiindcă aruncă 50% contribuțiune asupra in-

dustriasilor, seu comercianților, cari ar vó să și pună firma cu inscripțiune într-o limbă străină de cea română“.

„De bună seamă imi veți con. ede bucuros să nu vă spun, că în Posen, unde preotul, fiindcă a s'virșit serviciul funebru în limba polonă, a fost dus îmbrăcat cu ornatele bisericesci de-a dreptul în pușcăria; se vă vorbesu de Prusia, unde proprietarul polon poate fi despoiat de averea sa eređită dela străbunii săi, seu despre Rusia, pe care o formeză 39 de rase, între cari și Românii din Basarabia.“

După acestea procurorul, abătându-se cu totul dela obiect, atacă vehement pe toți Românii din această țară, cari folosesc „drepturile primite dela Maghiari“ ca arme de atac în contra unității politice a statului. Face imputări presei naționale române, și mai ales „Gazetei Transilvaniei“, despre care a spus, că agită mereu, și pe fiă-care pagină, de 58 de ani de când există, în contra statului și a naționalității maghiare, compromițându prin acestea libertatea presei. Apoi continuă astfel:

„Totu pentru un astfel de scop contrar națiunii și statului s'a folosit și se folosește o altă libertate dată bisericilor gr. or., înțeleg autonomia bisericescă, care până în timpurile din urmă a stat sub suprema autoritate a patriarhului s'rbesc. Plăngerile făcute pentru apăsările, ce vi-le-au făcut coreligionarii D-Voștră S'rbî însă, au fost ascultate de acea „minoritate“, care după D-Voștră e tirană, vi le-a aprățiat cu bunăvoință și a dat independența totală bisericilor din Ardél față cu influența s'rbescă, și acesta nu, după cum susțineți D-Voștră, cu scop de a vă apăsa în dezvoltarea spirituală, morală și națională, ci a făcut-o în credință, că drepturile autonomiei bisericesci d'aruite se vor folosi totu așa de cinstit, precum au fost date, că adevărate libertățile bisericilor vor întări și mai mult sentimentul de alipire față cu patria maghiară. Der ce am esperiat? Încă ne este tuturora în viaă memoriă, cum s'a folosit autonomia bisericescă în locul cel mai sfânt, înaintea tronului, întru acușarea directă a națiunii maghiare. Acesta s'a întâmplat în trecutul cel mai apropiat. Și pentru ce se folosește ea (autonomia bisericescă) astăzi, tocmai în urma agitațiunii deosebite a ziarului d-vostră „Gazeta Transilvaniei“? O folosiți pentru împedecarea efectuării unei dorințe fierbinte a națiunii maghiare și adevă o folosiți cu astfel de mijloce, încât pentru liniștirea valorilor răsculate a fost nevoit să pășescă la mijloc chiar patrioticul cap bisericesc, ca să atragă atențiunea autorităților bisericesci să nu degradeze biserică până la rolul de scenă a agitațiunilor nepatriotice și contrare statului și națiunii...“

Voci asupra procesului „Gazetei.“

„Kronstädter Zeitung“ din loc publică în numărul său 191 dela 19 August următorul forte remarcabil articol, scris de d-lă deputat I. Filtsch:

La procesul „Gazetei Transilvaniei“.

Curtea cu jurați din Clușiu erăși declară vinovați pentru delict politic pe doi ziaristi români, eră tribunalul regesc de acolo îi supuse la grele pedepse. Am comunicat cetitorilor noștri pe scurt cuprinsul articulelor incriminat și decursul procesului de presă în contra „Gazetei Transilvaniei“. Verdictul juraților a declarat vinovat: pe d-lă Traian Popu pentru delictul de agitare laură în contra națiunii maghiare după §-ul 172 cod. pen., eră pe d-lă Dr. Aurel Mureșianu pentru neglijierea îngrijirii datorite. Celu dintău fū pedepsit cu un an,

er celu din urmă cu 6 săptămâni închisore.

Intr'unul din articuli incriminați, „Gazeta Transilvaniei“ a apărut egala îndreptărire a naționalităților garantată prin lege în contra diarelor maghiare din Clușiu, cari avuseră nerușinarea, a striga în contra fabricii de zaharū din Bodu reproșându-i, că întrebunțază limba germană pe unu sigilū alū fabricii. Admitemū, că „Gazeta Transilvaniei“ a fostu ceva neprecută în alegerea terminilor, cu cari a inferatū și respinsū batjocuritoroa aroganță a foilorū maghiare față de egala îndreptărire a naționalităților, dér în fondū era în dreptū să respingă cutezătoroa aroganță.

Alū doilea articulu incriminatū spune, că noi în Ungaria nu ne bucurăm de adevărată libertate. Noi nu dorimū a tracta despre fondulū acestei afirmațiuni, constatămū însă, că acestū articulu n'a fostū nicī mai multū, nicī mai puținū, decâtū circumscrierea unui articulu publicatū de deputatū baronū Ivor Kaas în „Budapester Tageblatt“, carele se încercase a și dovedi acestā aserțiune. Articulu incriminatū alū „Gaz. Tran.“ s'a deosebitū, ce e dreptū, într'atāta de articulu baronului Kaas, că principiile generale susținute de baronulū Kaas au fostū ilustrate cu exemple scōse din tractarea ce-o întēpinā Romānii. Și aci s'a aflatū crima.

Pressa maghiarā — trebuie să recunoscemū cu laudā — și și cea germană-ungarā, înțelegemū și cea sāsescā, se bucurā în Ungaria de cea mai mare libertate. În contra pressei romāne însă, atātū procurorii, cētū și primū-procurorii regesci au întreprinsū de cātiva ani încōce o gōnā formalā. Din partea pressei maghiare și germano-ungare se tolerēzā și cele mai aspre invinuirī, când însă o fōiā romānā își permite o criticā mai asprā asupra tendințelorū maghiare în cestiunea naționalităților, îndatā se ivesce procurorulū. Este dreptū acestā? Asta'i dreptatea egalā pentru toți?

Ș-ulū 172 din codulū penalū n'are locū de felū într'unū codū penalū, căci sub „ațițare la urā“ în contra naționalităților, a confesiunilorū, claselorū etc. etc. se pōte subsuma orī și ce manifestare liberā a opiniunei. Orī-ce articulu sciēntificū, care supune doctrinele dogmatice aleunei biserici la o esaminare și criticā sciēntificā, sēu unū articulu, care se ocupā de sciēntele naturale moderne, sēu bicuiesce îngāmfarea aristocrației, orī-ce scriere în fine, care-și permite a face vre-o observare criticā asupra unei naționalități, tōte acestea arū putē, ba chiar arū trebui să fiā urmārite pe calea criminalā în basa nenorocitului paragrafū citatū mai susū. Dērdēcā ilū avemū în codū, apoi celū puținū sē-lū aplicāmū sēu sē nu-lū aplicāmū de-o potrivā în contra tuturorū.

Dēr în procesulū de pressā din cestiune ne mai lovimū și de acea anomalīā, că în faptā *jurații au judecatū în cauza lorū propriā*, pentru-cā ataculū din articuli incriminați a fostū îndreptatū în contra Maghiarilorū, ērā jurații — dēcā e permisū a judeca după nume — aparținū toți nēmului maghiarū. ērā dela omenii laici, aflāndu-se pe scaunulū judecătorescū, nu poți pretinde ca sē se lapede cu totulū de orī-ce sentimentū personalū. și sē cumpānescā și aprețieze curatū și obiectivū

numai însăși fapta. Acēsta nu succede tot-dēuna nicī chiar unui judecatorū cu școlā și învechitū în praxā. *Jurații decī au trebuitū sē se sēmțā chiar personalū atacați de articuli incriminați și astfelū sē judece asupra contrariilor lorū politici și naționali.* Acestū lucru ne pune pe gândurī!

Dēr și mai tare trebuie să te punā pe gândurī, când în discursulū acusatorului publicū afli, în ce modū s'a încercatū dēnsulū să ațițe sentimentele patimei în jurați, adresāndu-le următoarele cuvinte:

„Eu ași vātēma rēu încrederea pusā în patriotismulū Domniilorū Vōstre, dēcā și chiar numai unū momentū ași cuteza a mē îndoi, că și inimile Domniilorū Vōstre sēmțū vātēmarea cea grea, care pentru invinuirea aruncatā în față națiunei pretinde satisfacțiune“. Cum așa!? Fost'au acusații dați în judecatā pentru *vātēmarea națiunei maghiare?* De feliu, ei au fostū acusați pentru delictulū ațițării la urā în contra unei naționalități. Dēr procurorulū publicū provōcā, așa dīcēndū, pe jurați *la rēsbunare, pentru o vātēmare, ce s'ar fi făcutū poporului maghiarū — prin urmare chiar și juraților.* — Este asta permisū?

Amū mai datū în acestū procesū și de o altā anomalīā. Acusații erau Romāni și s'au apēratū, prea firesce, în limba mamei lorū. Jurații și judecatorii însă — judecāndū după nume — erau toți Maghiari. Conducătorulū pertractării n'a voitū să asculte de cererea acusaților și să întrebe pe jurați, dēcā sciu romānesce sēu ba. Se pōte însă cu siguranță presupune, că cei mai mulți sēu nu sciu romānesce, de feliu sēu că nu pricepū limba romānescā, așa, ca sē pōtā apreția pe deplinū valoarea apērării.

Adevēratū, că aci era și apērătorulū și talmaciulū, dér cine a avutū ocaziune să fiā de față la o pertractare finalā, în care lucru principalū este impresiunea personalā ce o produce apērarea acusaților, acela va sci, ce valōre pōte avē o vorbire de apērare transmisā prin organulū — tot-dēuna fōrte defectosū — alū unui talmaciu.

Aceste douē anomalii nu potū decâtū sē sdruncine credința — celū puținū la poporulū romānū — în curățenia unei asemenea pertractării a juriilorū, alū cărorū verdictū trebuie să fiā obiectivū, adevēratū și dreptū.

Dēr verdictulū s'a pronunțatū. Sē admitemū, că e și corectū și că orī-care judecatorū obiectivū, și cu perfectā cunoscință a limbei romāne n'ar fi judecatū altfelū — fost'a lucru politicesce înțeleptū a intenta acestū procesū de pressā? Este înțelepciune politicā a persecuta pressa romānā pentru lupta ei politicā, chiar și dēcā ar trece cātē-odatā peste hotarele trase de stricta lege? Nu putemū decâtū sē răspundemū cu unū resolotū „nu“.

Maghiarii sē se ferescā ca de focū a se legāna în nebuna credință, că în țipetele pressei s'ar esprima numai convingerile personale ale autorilorū. Acelea suntū espresiunea purilorū vederi și sentimente ale întregului poporū romānū; la spatele unui Mureșianu, Popū, Slavicū, Bobancu stau 3 milioane de Romāni. Cu politica Maghiarilorū în cestiunea de naționalitate nu numai totalitatea poporului romānescū, ci și celelalte naționalități nemaghiare din Ungaria sunt adēncū nemulțamite

Oare sē n'aibā Maghiarii pricepere pentru doctrinele istoriei? Sē nu scie ei ore, că nemulțămirea unui poporū nicī-odatā nu s'a pututū potoli prin prigoniți politice? Prin persecuțiuni politice cetățenii romāni nu vorū putē fi cāstigați pentru idea de statū ungarū, ci numai prin tractamentū bunū și prin dreptate, prin aceea adecā, ca sē facemū sē le fiā dragū traiulū în astā țērā — după cum dīcea înțeleptulū țērii.

Iosifū W. Filtsch.

DIN AFARĂ.

Călētoria împēratului germanū în Rusia.

„Pol. Corr.“ scrie, că observările făcute de corēspondentulū sēu din Petersburgū privitoare la întâlnirea celorlū doi împērați corēspondū pe deplinū faptelorū și conceptelorū cercurilorū politice din Berlinū.

Se spune din isvorū sigurū, că din partea germanā nu se va aduce înainte nicī unū felū de proiectū, nicī nu s'a făcutū. Mai alesū față cu cestiunea bulgarā, Germania n'are nicī o causā și nicī o necesitate de-a lua inițiativa fiā într'unū felū, fiā într'altulū. E cu totulū greșitū, că se dīce, că tripla alianță este directū îndreptatā în contra Rusiei. În casū când Rusia și Francia ar încheia o alianță de caracterū așa de pacificū și defensivū ca alū triplei alianțe, atunci putemū privi în viitorū cu tōtā liniștea și lipsiți de orī ce griji. Este greșitā și suposiția, că Francia ar avē lipsā de ajutorū și apērare față cu Germania.

Fățā cu observarea, că Rusia doresce deslegarea cestiunei bulgare pe basa stipulațiunilorū tractatului din Berlinū, corēspondentulū numitei foi accentuēzā, că tōte puterile dorescū acestā deslegare pe basa numitelorū stipulațiunū.

Cestiunea jidovilorū în Rusia.

O telegramā din Petersburgū anunță, că tōte scirile, ce le-a publicatū fōia englesā „Times“ despre dispozițiunile, ce le-a luatū guvernulū rusescū față cu jidovii din Rusia, suntū neîntemeiate. Dērulū e, că jidovii au fostū scurtați fōrte tare în dreptulū de aș-I acuirea proprietăți, mai alesū în Polonia rusescā. În timpulū din urmă cātē-va guvername au datū ordine, în care autoritățile inferiōre suntū provocate, ca legile privitoare la jidovi să le aplice cu tōtā strictetā și e probabilū, că ordinele aceste s'au datū de cātără ministrulū de interne.

Dupā „Grașlanin“, pașaportele tuturorū jidovilorū, se iau sub asprā cercetare, cu scopū, ca sē scape capitala de elementele jidovesce, cari n'au dreptū a locui în ea. Esperiența arată, că legile aduse în contra jidovilorū, și cari până acuma se aplicau cam slabū, de aci înainte se vorū aplica cu tōtā siguritatea.

În genere dīsū, nu e nevoiā de legi mai aspre, fiind-cā cele esistente deja și ucasurile dese dau autorităților unū întregū arsenalū întru apērarea arbitrarā a jidovilorū.

SCRILE PLEI.

Agitațiune. „Egyetértés“ scrie, că între cetățenii „patrioți“ ai orașului Zelāu a produsū „deosebitā agitațiune“ de instruțiune publicā, prin care fostulū profesorū adjunctū de preparandia în Clușiu, d-lū Victorū Russu, — „cunoscutū ca daco-romānū“ — a fostū trimisū la preparandia din Zelāu. „Acum“ — dīce „Egyetértés“, — „când profesorulū de asemenea cunoscutū ca daco-romanistū, dér de altmintrelea inteligentū, Gavrilū Trifu, a fostū strāmutatū din partea ministrului de instruțiune dela Zelāu, unde avea bunū terenū pentru ideile sale daco-romaniste, la Teresiopol (Szabadka), a pārutū cu atātū mai curiosā scirea, că în loculū lui se trimite la Zelāu unū

omū, care nicī în privința calificațiunei, nicī a manierelorū nu pōte concura cu Trifu, dér cu atātū mai multū ilū întrece prin veleitățile sale daco-romaniste. Dēcā ministrulū găsesce neapēratū de lipsā serviciile lui Victorū Russu, trimētā-lū în altū locū, d. es. la Sárospatak sēu Felegyhāza, cu unū cuvēntū într'unū locū de așa, unde sē nu pōtā face pagube, numai la Zelāu însă sē nu-lū trimită, căci acolo halucinațiunile naționaliste încă ușorū potū sē ia dimensiuni.“

Adevēratā pledare pentru sistemulū de deportațiune, ce se practicā încă numai în Rusia. Și nu le-e rușine foilorū de tagma lui „Egyetértés“, cari pārtinescū și cerū acestū despotismū, a susținē o luptā pentru ideile liberale!

Duelū pentru imnulū împērātescū a fostū între sublocotenentulū M. și comisarulū financiarū S. în Timișōra. Comisarulū se afla cu o societate într'unū localū de petrecere și cineva din societate cerū să cānte lăutarii imnulū „Dōmne ține.“ Unū sublocotenentū dela masa vecinā observā, că la dīua naserii M. Sale nu se cade sē se cānte imnulū în birtū. De aci urmā unū schimbū de vorbe, apoi duelulū, în care sublocotenentulū fū greu, ēr comisarulū ușorū rānitū.

Medicii romāni la Berlinū. La congresulū internaționalū medicalū prof. Dr. Asaky a fostū numitū președinte de onōre; Dr. Alex. Obregia, bursierū alū statului romānū, e secretarū la secțiunea patologicā. În lista conferențiarilorū se găsescū următoarele persōne din Romānia: Asaky, Babeșū, Z. Petrescu, Obregia, Petrini Galați, Stoicescu, Marcelū, Demostene, Felix, Iulianū, Oprescu. Lunī a sositū și profesorulū de chirurgie dela facultatea din Bucuresci Dr. Severeanu. Din partea revistei „Spitalulū“ asistā dlū D. Marinescu. Pe tribuna pressei iși are loculū corēspondentulū „Progresului Medicalū Romānū“ din Bucuresci Melchiorū Hērșu.

Intrevorbirea lui Abranyi. Tōte diarele Germaniei dīcū, că intrevorbirea e unū falsificatū și aserțiunile lui Bismarck apocrifē. Diarele ungresce suntū mai multū ori mai puținū consternate. „Nemzet“ dīce: dintre cei 15,462.389 locuitori ai Ungariei, 15,462.388 au risū, celū care e alū 15,462.389-lea, căruia nu-i vine sē riqā, e ușorū de găcitū.

Episcopulū Dr. Szeberiny alū districtului montanū, a muritū în Bichișū-Ciaba, în vērștā de 74 ani.

Protopopiatulū Devei. Administratorū protopopescū alū tractului Devei a fostū numitū protopresbiterulū tractului Ilei Avramū Pēcuarariu.

Dela poștā. În Demsușū, comit. Hunedōrei, e de ocupatū, prin contractū și prin depunerea unei cauțiunī de 100 fl., postulū de magistru postalū cu lētā anualā de 180 fl., cheltueli de cancelariā 40 fl., de distribuire 12 fl. Petițiunile se adresēzā la direcția poștalā din Sibiu.

Grindinā. Pentru a douā orā în vērā acēsta a fostū bătutā de grindinā comuna Lancremū. În 15 Augustū au fostū nimicite viile și tōte grādinile de varqā. Paguba e de 4000 fl. În 6 Iulie fusese bătutā de grindinā o parte a hotarului comunei, pricinuindu-se o pagubā în cereale de 3000 fl.

Cununiā. D-lū Grigorie Nicōrā și d-ra Elena Petru se vorū cununa la 19 Augustū v. c. în biserica gr. or. din Ibănești.

Editorū și redactorū responsabilū:
Dr. Aurel Mureșianu.

Cursul pieței Brașov

din 22 Augustă st. n. 1890.

Table with exchange rates for various currencies and goods like Banenote românesce, Argintă românească, etc.

Cursul la bursa de Viena

din 21 Augustă st. n. 1890.

Table with stock market prices for various securities, bonds, and commodities like Renta de aur, Renta de hârtie, etc.

Poftiți și vă convingeți, că

este în adevărul cel mai escelent mijloc în contra tuturor insectelor, pentru că nimicesce cu putere și grabă surprinzătoare toate insectele superătore din rădăcină.

Să nu vă înșelați însă la cumpărare, ci să cereți „Zacherlinul” veritabil în flacone cu numele „I. Zacherl.”

Niciodată însă să nu luați prafuri măsurate în hârtia seu imitațiunii de aceste prafuri.

În ori și ce casti însă să luați împreună cu „Zacherlinul” și Aparatul împrăștiator de praf de Zacherlin cu 30 cr.

Acestu aparat economisește foarte mult din prafu așa încât mărește întreit cuprinsul flaconului.

- List of agents and pharmacies in Brașov: I. L. & A. Hesshaimer, Emil Porr, Dimitrie Eremia Nepotii, etc.

In toate celelalte orașe ale Transilvaniei și la sate sunt depozite acolo unde sunt expuse placate de „Zacherlin”.

Mersul trenurilor

pe liniile orientale ale căii ferate de stat r. u. valabilă din 1 Iunie 1890.

Large railway schedule table with columns for routes (Budapesta-Predeal, Predeal-Budapesta, etc.), train types (Tren accelerat, Tren de pers.), and departure/arrival times.